

Lausunto Evitskogin pellonparannushanketta koskevasta YVA-selostuksesta

Selostus

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pyytää Kirkkonummen ympäristönsuojeluviranomaisen lausuntoa Evitskogin pellonparannushankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta. Hankkeesta vastaa maanomistaja ja sen toteuttaa GRK Suomi Oy. YVA-selostuksen on laatinut Envineer Oy. Lausunnon antamiselle on myönnetty lisääaikaa 22.1.2025 asti.

Arviointiselostus ja kuulutus löytyvät ympäristöhallinnon verkkosivuilta:

<https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi/evitskogin-pellonparannushanke-kirkkonummi>

Hankealue sijaitsee Kirkkonummen kunnassa Evitskogin kylässä. Kunnostettavaksi suunniteltu, noin 30 hehtaarin kokoinen alue on tulva-aikoina osittain veden alla ja siksi paikoittain soveltumaton viljelyyn. Hankkeen tarkoituksena on parantaa alueen viljelykelpoisuutta, tehostaa salaojitusta ja lakkauttaa selostuksessa esitetty vesien pumppaus läheiseen Storträsk-järveen.

Hankkeessa on tarkoitus hyödyntää ylijäämämaita pellon korotukseen noin 630 000 m³ rtr (teoreettinen rakennetilavuus). Peltoaluetta korotetaan keskimäärin 2 m. Hankkeen toteuttaminen aloitetaan alueen itäosan kosteikon rakentamisella. Tämän jälkeen peltoa korotetaan neljässä vaiheessa alkaen alueen länsiosasta.

YVA-selostuksessa esitetyt hankevaihtoehdot ovat:

VE0: Hanketta ei toteuteta.

VE1: Toteutetaan noin 7 vuoden aikana. Peltoa korotetaan neljässä vaiheessa 1–4 m.

VE2: Toteutetaan noin 14 vuoden aikana. Peltoa korotetaan neljässä vaiheessa 1–4 m.

Ympäristövaikutusten arviointi (YVA) -menettelyssä tarkastellaan suunnitellun hankkeen toteuttamisen tai sen toteuttamatta jättämisen vaikutuksia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (YVA-laki, 252/2017) ja asetuksen (YVA-asetus, 277/2017) mukaisesti. YVA-menettely jaetaan YVA-ohjelmavaiheeseen ja YVA-selostusvaiheeseen.

Arvioinnin tulokset on koottu YVA-selostukseen. Arviointiselostus ja kuulutus ovat nähtävillä 13.11.2024–13.1.2025. Kuulemiskierroksen jälkeen yhteysviranomaisena toimiva Uudenmaan ELY-keskus tarkistaa ympäristövaikutusten arviointiselostuksen riittävyyden ja laadun ja laatii perustellun päätelmän hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista.

Lausunto

Kirkkonummen rakennus- ja ympäristölautakunta antaa seuraavan lausunnon ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta:

Yleisesti

Rakennus- ja ympäristölautakunta suosittelee edelleen harkitsemaan vaihtoehtoa, jossa selostuksessa esitetty vesien pumppaus nykyisestä tulvakosteikosta lopetetaan ja aluetta hoidetaan ravinteita ja kiintoainesta pidättävänä lintu- ja vesiensuojelukosteikkona. Luontaisen kosteikon säilyttäminen on perusteltua vesiensuojelun, luonnon monimuotoisuuden, ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen kannalta sekä taloudellisesti ottaen huomioon kosteikon hoitoon haettavissa olevat tuet ja avustukset. Nykyisen kosteikon säilyttäminen turvaisi myös alueella havaitun viitasammakon elinympäristön. Hankealueen tulvakosteikko tarjoaa varhain sulavana paikkana Pohjois-Kirkkonummen linnustoltaan valtakunnallisesti arvokkaissa järvissä pesiville linnuille mahdollisuuden kevätmuuton aikaiseen levähtämiseen ja ruokailuun. Linnut käyttävät myös syysmuuton aikana tulvakosteikkoa levähdys- ja ruokailualueena. Seudulla ei ole vastaavia lintujen muuton aikaisiksi levähtämisalueiksi soveltuvia kosteikkoja tukemassa arvokkaita lintujärviä.

Vesistövaikutusten arviointi ja seuranta

YVA-selostuksessa perustellaan hankkeen kannattavuutta mm. sillä, että vesien pumppaaminen pelolta järveen voidaan pellonkorotuksen myötä lopettaa. Lautakunta lausui ohjelmavaiheessa, että pintavesivaikutusten arvioinnissa tulee VEO-vaihtoehdossa selventää, missä mittakaavassa vesien pumppaamista harjoitetaan nykyisellään ja arvioida sen todelliset vaikutukset. Lautakunta toteaa uudelleen, että selostuksessa esitetyn pumppaamisen todellinen laajuus jää edelleen epäselväksi, jolloin myös YVA-selostuksessa esitettyjen tulosten arviointi on hankalaa.

Vesienhallintasuunnitelman (liite 2) mukaan työnaikaisten laskeutusaltaiden arvioidaan pidättävän tyypeä 3 %, fosforia 7 % ja kiintoainesta 15 %. Arviot kosteikon ainereduktioista vaihtelevat 25–50 prosentin välillä. Pidätystehokkuus jää etenkin ravinteiden osalta vähäiseksi. YVA-selostuksessa vesistökuormituksen arvioidaan kuitenkin olevan nykytilaa pienempi sekä rakentamisen aikana että hankkeen päätyttyä (s. 140). Tätä perustellaan kuormituksen pidättymisellä vesiensuojelurakenteisiin sekä rakentamisen aikana että hankkeen päättymisen jälkeen. Kuten sivulla 145 todetaan, on kosteikon toiminta tehokkainta vasta muutaman vuoden kuluttua perustamisesta, kun kosteikkokasvillisuus on kehittynyt. Kosteikon puhdistusteho voi siten todellisuudessa olla heikompi kuin laskennassa on oletettu. Kosteikon puhdistusteho voi myös vaihdella pitkän hankkeen aikana, mitä ei ole huomioitu laskennassa. Lautakunta toteaa, että vesistövaikutusten arviointi on tehty kosteikon toimivuuden kannalta liian optimistisesti. Arvioitaessa kosteikon todellista vaikutusta vedenlaatuun tulee myös huomioida järveden voimakas tulviminen kosteikkoon pahimmillaan useita kertoja vuodessa (kevät-, syksy- ja talvitulvat).

Kosteikon ja rannan välille rakennetaan suunnitelmien mukaan 5 metriä leveä pengertie, joka toimii patorakenteena. Penkereen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee huomioida mahdollinen painuminen ja varmistaa, ettei siihen sijoitettu materiaali huuhtoudu tulva- tai valumavesien mukana vesistöön.

YVA-selostuksessa todetaan (mm. sivu 117), että matalien tulva-alueiden pinta-ala Storträskin rantavyöhykkeellä tulee olemaan aiempaa pienempi, jolloin tulvatilanteessa vedenpinta voi nousta alueille, joilla vetymishaittoja ei ole aiemmin havaittu. YVA-selostuksen perusteella jää epäselväksi, mille alueille Storträskin vedenpinta voi jatkossa tulla ja kuinka voimakkaasti.

Hankkeen tarkemmassa suunnittelussa tulee lisäksi ottaa huomioon seuraavat seikat: Sameutumista mahdollisesti aiheuttavat työt tulee tehdä mahdollisimman nopeasti ja vesieliöiden kutaajan ulkopuolella. Kaikissa työvaiheissa tulee varmistaa, että haitalliset vesistövaikutukset ovat mahdollisimman pieniä.

Mahdollisiin työkoneiden ja tankkaustilanteiden öljyvuotoihin on varauduttava riittävällä imeytys- ja keräyskalustolla. Polttoainesäiliöt tulee säilyttää tiiviillä alustoilla. Vahinkotapauksista tulee ilmoittaa välittömästi pelastuslaitokselle.

Mikäli töissä käytetään sementti- ja/tai kalkkipohjaisia aineita esim. maapohjan vahvistamisessa, tulee työmaavesien hallinnassa huomioida vastaavat seikat kuin happamien kaivantovesien käsittelyssä huomioiden, että kaivantovedet ovat voimakkaasti emäksisiä.

YVA-selostuksessa esitetään pohja- ja pintavesille seurantaohjelmaa. Hulevesien näytteenottoajan kohdiksi on YVA-selostuksen ehdotuksessa seurantaohjelmaksi (s. 145) esitetty ylivirtaamakausia (huhti-toukokuu ja syys-lokakuu), ja vastaanottavan vesistön näytteenottoajankohdiksi kerrostuneisuuskausien loppupuolta (helmi-maaliskuu ja heinä-elokuu). Rakennus- ja ympäristölautakunta huomauttaa, että näytteitä tulee ottaa vähintään pääkaupunkiseudun työmaavesiohjeen suurille työmaille määritellyllä tiheydellä.

Melu- ja ilmanlaatuvaikutusten arviointi ja seuranta

YVA-selostuksen mukaan pölyvaikutukset asutukselle pysyvät keskimäärin kohtuullisina, ja melun osalta valtioneuvoston päätöksen mukaiset melun ohjearvot ylittyvät vain yhdellä loma-asunnolla, mikä johtuu asunnon sijoittumisesta Evitskogintien liikennemelualueelle. Mallinnukset on kuitenkin tehty vain kahdelle eri tilanteelle: melu- ja pölylähteiden sijaitessa alueen länsi- ja itäpäädyssä. Vaikutusten riittävä selvittäminen erityisesti hankealueen eteläpuolella sijaitseville Munkträskinkujan asunnoille edellyttää mallintamista myös tilanteessa, jossa pellonkorotusta tehdään alueen keskiosassa.

YVA-selostuksessa ei ole esitetty seurantaohjelmaa melulle ja ilmanlaadulle. YVA-selostuksen mukaan pellonparannushanke kohdistuu yhteen kiinteistöön vain tilapäisen ajan, kun rakennustyö etenee kiinteistön kohdalla. Selostuksen mukaan melu on normaalia maanrakennuskoneiden ääntä, jolle ihmiset altistuvat muutenkin ajoittain normaalissa elämässä. Lautakunta ei pidä 7–14 vuotta kestävästä hanketta tilapäisenä haittana, ja edellyttää seurantaohjelman laatimisista myös melulle ja ilmanlaadulle. Laskennalliset tulokset tulee todentaa mittauksin.

Happamat sulfaattimaat

Sulfaattimaiden esiintymisriski on arvioitu hankealueella suureksi. YVA-selostuksessa todetaan sivulla 115, että kosteikon rakentamisvaiheen aikaiset vaikutukset voivat näkyä alapuolisessa vesistössä rakentamisen aikaisena samentumisena ja näkösyvyyden laskuna, kohonneina ravinnepitoisuuksina, hapenkulutuksen kasvuna, sähköjohtavuuden nousuna sekä mahdollisesti myös lievänä pH:n laskuna ja metalli- ja sulfaattipitoisuuksien kohoamisena. Kosteikon rakentamisvaiheessa syntyvää kuorimitusta ehkäistään mm. suorittamalla kaivutyöt kuivakaivuuna ja peittämällä tarvittaessa maa-ainekasat.

Rakennus- ja ympäristölautakunta toteaa, että luotettavaa vesistövaikutusten arviointia varten alueelta olisi tullut osana YVA-menettelyä tutkia happamien sulfaattimaiden esiintyminen maaperänäyttein. Siten kosteikon rakentamisen suunnitelmat ja hankkeen vaikutusten arviointi olisivat varmemmalla pohjalla.

YVA-selostuksen mukaan kosteikon kaivuutöiden aikana tehdään silmämääräistä arviointia sulfaattimaiden esiintymisestä ja tarpeen vaatiessa sulfaattimaat läjitetään pintamaiden alle (s.79). Lautakunta toteaa, että aistinvarainen arviointi ei ole riittävä menettely ja lautakunta edellyttääkin maiden

tarkkaa tutkimista ennen kosteikon rakentamisen aloittamista. Maanäytteiden ottotiheyden ja näytteenottoa paikkojen määrityksen tulee perustua pätevän asiantuntijan tekemään arvioon.

Hankkeen tarkemmassa suunnittelussa tulee kaivumassojen käsittelyyn ja varastointiin kiinnittää erityistä huomiota. Kaivetut maamassat on sijoitettava mahdollisimman kauas vesistöistä ja vesistöihin johtavista uomista ja varmistettava, ettei alueen valumavedet valu suoraan vesistöön.

Riski happamien sulfaattimaiden esiintymiselle tulee huomioida hankkeen seurantaohjelmassa. Maanrakennustöiden alettua kaivualueiden työmaavesien pH-arvoa tulee seurata päivittäin koko maanrakennustyön ajan. Kriittisen tason alittuessa tai ylittyessä (pH alle 5,5 tai yli 9,0) tulee suorittaa tarkennettu näytteenotto. Poisjohdettava vesi tulee neutraloida, jos veden pH-arvo alittaa tason 5,5 tai ylittää tason 9,0. Jos kaivannoissa havaitaan sulfidimaita, tulee ko. maa-ainekset toimittaa viipymättä jäteasemalle tai vastaavaan asianmukaiseen sijoituspaikkaan tai neutraloida asiantuntijan laatiman tapauskohtaisen suunnitelman mukaisesti. Epäilyttävistä maa-aineksista tulee tehdä laboratorio-analyysit (pH, kokonaisrikkipitoisuus), joilla varmistetaan massojen laatu.

Käytettävä maa-ainekset

Yhteysviranomaisen lausunnon mukaan arviointiselostuksessa tulee kuvata hankkeessa käytettävät pilaantumattomien rakennusalueiden ja maa-aineksen kriteerit ja hyödynnettävän maa-aineksen laadunvarmistus. Rakennus- ja ympäristölautakunta toteaa, että maa-ainesten laadunvarmistusta ei ole selostuksessa kuvattu riittävällä tarkkuudella. Selostuksen perusteella jää epäselvästi, onko maiden pilaantumattomuus tarkoitus varmistaa näytteenotolla vai perustuuko laadunvarmistus aistinvaraiseen tulkintaan ja karttatarkasteluihin. Lautakunta edellyttää näytteenottoa siten, että maat tutkitaan kokoomanäyttein erikseen jokaisen työmaan osalta.

Riskit ja varautuminen häiriö- ja poikkeustilanteisiin

Pellonparannushankkeen toimintaan liittyviksi riskeiksi on tunnistettu kuljetuksiin liittyvät riskit, maan stabiilisuuteen liittyvät riskit, korotuksen mahdollisesta viivästyisestä tai keskeytymisestä aiheutuvat riskit, maa-aineksen saatavuuteen mahdollisesti liittyvät riskit sekä ilmastomuutos (s. 49). Lautakunta toteaa, että hankkeessa on myös varauduttava tilanteeseen, jossa alueelle tuodaan epähuomiossa pilaantunutta tai muuten alueelle sopimatonta maata. Jokainen kuorma tulee tarkastaa ennen sen varastointia hankealueelle (lähtötiedot ja mahdolliset analyysitulokset).

Ilmasto

Hankkeen ilmastovaikutuksia on arvioitu ensinnäkin laskemalla maa-ainesten kuljetusten (raskaat ajoneuvot) ja niiden levittämisen (kaivinkoneet) hiilidioksidipäästöjä eri hankevaihtoehdoille ja skenaarioille. Kuljetusten päästöt on laskettu kuudelle eri skenaarioille maa-ainesten hakupaikkojen mukaan (Espoo, Helsinki, Siuntio, Lohja ja Kirkkonummi) vaihdellen näiden osuuksia kokonaiskuljetusmääristä. Skenaarioiden sisällä päästöt on laskettu päivittäisten kuomamäärien mukaan kolmelle eri vaihtoehdolle (8, 10 ja 12 kuormalle). Laskentaperusteet ja laskennan tulokset on esitetty sivuilla 178–182.

Lautakunta toteaa, että selostuksessa ei mainita, mikä on kuljetusten osuus Kirkkonummen tieliikenteen kokonaishiilidioksidipäästöistä. Maa-aineksen levittämisen osalta tämä on tuotu ilmi (ks. alla). Tieliikenteen kasvihuonekaasupäästöt ovat Kirkkonummen suurin päästölähde muodostaen kunnan kokonaispäästöistä 48,7 % (v. 2022 tiedot, Syke). Lautakunta huomauttaa, että jos tarkastellaan VE1:n eniten päästöjä aiheuttavaa vaihtoehtoa

(taulukko 38, skenaario 5, s. 179) ovat kuljetuksen päästöt noin 0,8 % Kirkkonummen tieliikenteen kokonaispäästöistä. Kirkkonummen tieliikennepäästöt vähenivät vuosina 2021–2022 2,7 %. Näitä prosenttimääriä verratessa kuljetusten päästöillä on merkitystä alueen tieliikenteen kokonaispäästöihin.

Yhteysviranomaisen YVA-ohjelmasta antamassa lausunnossa todetaan (s. 62), että kuljetusmatkojen pituudella on suora yhteys hankkeen ilmastovaikutuksiin, ja haitallisia ilmastovaikutuksia voidaan täten lieventää vähentämällä kuljetusten päästöjä. Lautakunta toteaa tähän viitaten, että ylijäämämaat on hankittava mahdollisimman läheltä hankealuetta, jotta kuljetuksen ilmastovaikutukset olisivat mahdollisimman vähäiset.

Maa-aineksen levittämisen (kaivinkone) osuus Kirkkonummen kokonaishiilidioksidipäästöistä on selvityksen mukaan 0,03 % ja 0,7 % peltoviljelyn hiilidioksidipäästöistä (s. 179). Vertailussa on käytetty Sitowisen Kirkkonummelle laatimaa vuoden 2024 CO₂-raporttia. Maa-aineksen levittämisen osuutta Kirkkonummen työkonoiden kasvihuonekaasupäästöistä ei ole esitetty, mutta Syken päästötietojen mukaan se on arviolta noin 0,3 %. Vaikka työkonoiden päästöt ovat hankkeessa melko vähäiset, haluaa lautakunta kuitenkin korostaa, että työkonoiden kasvihuonekaasupäästöt muodostavat melko suuren osan Kirkkonummen kokonaispäästöistä ollen 9,9 % (v. 2022 tiedot, Syke).

Lisäksi ilmastovaikutuksia on arvioitu laskemalla maankäytön muutosten vaikutukset ilmastopäästöihin (liite 6). Laskenta on toteutettu hiilitaselaskentana, jossa on huomioitu maaperän pitkäaikaisten hiilivarastojen muutokset hankeaikana. Kasvihuonekaasujen muutosta on tarkasteltu nykyisen tilan (VE0) ja hankkeen toteuttamisvaihtoehtojen (VE1 ja VE2) aiheuttamien päästöjen välisenä muutoksena. Selostuksen mukaan maankäytön aiheuttamat kasvihuonekaasut vaihtoehdossa VE1 vuositasolla ovat 85,5 t CO₂-ekv/v, joka on noin 0,1 % Kirkkonummen kokonaishiilidioksidipäästöistä ilman teollisuutta (s. 179). Vaihtoehdossa VE2 vuosipäästöt ovat 42,7 t CO₂-ekv/v, joka on noin 0,03 % Kirkkonummen kokonaishiilidioksidipäästöistä (s. 182). Lautakunta huomauttaa, että liitteessä 6 ja selostuksen tekstissä on käytetty eri yksiköjä: "CO₂e kg/v" ja "t CO₂-ekv/v".

Laskentaa ei suoritettu maanviljelyn osalta. Hankkeesta kuitenkin todetaan muodostuvan välillisiä vaikutuksia maanviljelyn kasvihuonekaasupäästöihin, sillä peltoa muokataan voimakkaasti (s. 178). Selostuksessa todetaan (s. 182 sekä liite 6), että hankkeen voidaan katsoa olevan osa ilmastomuutokseen sopeutumista, sillä hankkeen toteuduttua pellon satotaso (kg/ha) tulee nousemaan, vaikka viljelypanoksessa ei tapahtuisi muutoksia, joka pienentää sadon kasvihuonekaasupäästöjä. Sivulla 178 todetaan, että pellonparannuksen jälkeen alueella jatketaan maanviljelyä. Luvun 17.3.2 *Luontotyytit ja kasvillisuus* mukaan keskeisin tulva-alue ei ole nykyisin peltoviljelyssä kevättulvien vuoksi. Lautakunta huomauttaa, että näiden kahden lauseen välillä on ristiriitaa, minkä johdosta selostuksessa esitetty laskelma on epäluotettava.

Selvityksessä s. 78 esitetyn maaperäkartan mukaan hankealue sijaitsee alueella, jossa pohjamaalajina on lieju ja savi. Kartan mukaan hankealueen pintamaa on pääosin saraturvetta. Lautakunta toteaa, että turvekerroksen paksuus tulisi tutkia, jotta ilmastovaikutuksia voidaan arvioida luotettavasti.

Lautakunta huomauttaa lopuksi, että selvityksessä viitataan virheellisesti "Kirkkonummen hiilineutraali Uusimaa 2030 -tiekarttaan" (s. 62, s. 182) sekä "Kirkkonummen ilmastostrategiaan" (s. 180, s. 182). Hiilineutraali Uusimaa 2030 -tiekartta on Uudenmaan liiton tiekartta. Kirkkonummella ei ole käytössä erillistä ilmastostrategiaa vaan Keskeisen energian ja ilmaston toimintasuunnitelma (SECAP).

Luonnonympäristö

Rakennus- ja ympäristölautakunta esittää, että alla olevat luonnonympäristöä koskevat huomiot otetaan huomioon perustellussa päätelmässä.

Linnusto

Arvioinnissa on luonnonympäristöön kohdistuvien vaikutusten osalta määritelty kriteerit nykytilan herkkyydelle asteikolla vähäinen, kohtalainen ja suuri sekä vaikutusten suuruudelle asteikolla pieni, keskisuuri ja suuri (luku 16.1.2 Arviointimenetelmät). Nykytilan herkkyyden kriteereiksi on suuren herkkyyden osalta asetettu mm. se, että vaikutusalueella esiintyy uhanalaisia lajeja (osa ensimmäistä kriteeriä, joka on yleisesti käytetty ympäristövaikutusten arvioinneissa) ja se, että vaikutusalueella esiintyy vaikutuksille herkkiä uhanalaisia lintulajeja (kolmas kriteeri). Luvussa 16.4.1 on nykytilan herkkyys luokiteltu pesimälinnuston suhteen kohtalaiseksi perusteena se, että hankealueella ei pesi vaikutuksille herkkiä lintuja. Hankealueella ja sen lähivaikutusalueella esiintyy pesimälinnustossa valtakunnallisesti uhanalaiset haarapääsky ja varpunen. Kauempana hankealueen vaikutusalueella valtakunnallisesti merkittäväillä lintujärvillä Stora Lonoksilla ja Lilla Lonoksilla pesii useita uhanalaisia vesilintulajeja, joita tavataan levähtävinä hankealueella. Näitä ovat ainakin arviointiselostuksen mukaiset tukkasotka EN, nokikana EN, naurulokki VU ja pajusirkku VU sekä LUVY:n teettämän linnustonselvityksen 2022 mukainen haapana VU. Jää epäselväksi se, miksi nykytilan herkkyys pesimälinnuston suhteen on luokiteltu vain kohtalaiseksi katsoen hankealueella ja vaikutusalueella pesivät uhanalaiset lintulajit epäherkiksi vaikutuksille ja jättäen huomioimatta uhanalaisten pesimälajien esiintymisen Stora Lonoksin ja Lilla Lonoksin sisältävällä vaikutusalueella.

Luvussa 16.4.1 on nykytilan herkkyys luokiteltu alueella levähtävien lintujen suhteen kohtalaiseksi perusteena se, että alue luokitellaan maakunnallisesti tärkeäksi levähdysalueeksi. Hankealueen kevätlevähtäjissä esiintyy valtakunnallisesti uhanalaiset haapana VU, jouhisorsa VU, tukkasotka EN, suokukko CR, naurulokki VU, haarapääsky VU ja pajusirkku VU sekä syyslevähtäjissä valtakunnallisesti uhanalaiset haapana VU, jouhisorsa VU, suokukko CR, lapinkirvinen EN, pensastasku VU, ja pajusirkku VU (osa näistä lajeista lintudirektiivin I liitteen lajeja). Lisäksi hankealueella esiintyy muista lintudirektiivin liitteen I mukaisista levähtäjälajeista mm. laulujoutsen, harmaasorsa, kurki, kapustarinta, liro, punajalkaviklo, pikkulokki ja uivelo. Ainakin suurin osa kyseisistä uhanalaisista ja lintudirektiivin liitteen I lintulajeista esiintyy hankealueella sen takia, että sen yli 10 hehtaarin laajuinen tulvakosteikko tarjoaa niille soveltuvan levähdys- ja ruokailuympäristön. Lopputilanteen mukainen kahden hehtaarin laajuinen rakennettu kosteikko ei välttämättä voi tarjota ainakaan kaikille alueen uhanalaiselle muuttolinnuille ympäristöä, jossa ne voisivat levähtää ja ruokailla varsinkaan aikaisin keväällä. Jää epäselväksi, miksi muuttolinnuston herkkyyden arvioinnissa ei ole käytetty suuren herkkyyden kriteeriä koskien levähtävien lintulajien esiintymistä vaikutusalueella ja katsottu vaikutusalueella pesivät uhanalaiset lintulajit epäherkiksi vaikutuksille. Täten jää epäselväksi myös se, miksi nykytilan herkkyys on levähtäjien suhteen luokiteltu vain kohtalaiseksi.

Luvussa 16.5.2 on vaikutus vaikutusalueella esiintyvään pesimälinnustoon luokiteltu keskisuureksi ja kielteiseksi vaihtoehdossa 1 ja pieneksi ja kielteiseksi vaihtoehdossa VE2. Jää epäselväksi perusteet sille, että vaikutusalueen uhanalaisen pesimälajiston on katsottu edelleen lisääntyvän vaikutusalueella, joka kattaa Stora Lonoksin ja Lilla Lonoksin järvet huomioiden näiden järvien pesimälajeille tärkeän kevätaikaisen tulva-alueen häviämisen suurelta osin.

Luvussa 16.5.2 on vaikutus vaikutusalueella levähtävään linnustoon luokiteltu sekä vaihtoehdossa VE1 että vaihtoehdossa VE2 suureksi ja kielteiseksi tuoden esiin sen, että vaikutukset ovat vaihtoehdon VE2 osalta verrattavissa vaihtoehtoon VE1. Kuitenkin luvussa 16.5.5 (Yhteenveto ja vaikutusten merkittävyys) katsotaan vaihtoehdon VE2 osalta vaikutus levähtävään linnustoon vain keskisuureksi sillä perusteella, että pitempiaikainen muutos antaa levähtävällekin lajistolle paremmin aikaa sopeutua muutokseen ja kosteikko ehtii kehittyä pitempiaikaisessa muutoksessa paremmin lajistolle elinympäristöksi. Näitä perusteita ei ole vaikutusten suuruudelle asetetuissa kriteereissä.

Tulvakosteikolla levähtävät uhanalaiset lintulajit eivät välttämättä pysty sopeutumaan tulvakosteikolle suunnitellun viljelyalueen olosuhteisiin. Myöskään suunniteltu kahden hehtaarin laajuinen rakennettu kosteikko ei voine lopullisessakaan tilassaan tarjota ainakaan kaikille nykyisen tulvakosteikon uhanalaisille muuttolintulajeille ympäristöä, jossa ne voisivat levähtää varsinkaan aikaisin keväällä.

Kasvillisuus ja muu eläimistö

Luvun 17.3.2 *Luontotyytit ja kasvillisuus* mukaan keskeisin tulva-alue ei ole nykyisin peltoviljelyssä kevättulvien vuoksi. Selostuksen perusteella tulvakosteikon kasvillisuus käsittää monivuotisia luonnonvaraisia tulvakosteikoille ominaisia kasveja sekä niityille ja viljelymaille ominaisia kasveja. Selostuksesta ei käy ilmi, mitä kasveja kasvaa keskeisellä tulvakosteikon alueella ja mitä sen reunoilla, keskeistä tulvakosteikon aluetta ei ole rajattu. Keskeinen tulvakosteikko vaikuttaa perinnebiotoopin kaltaiselta alueelta. Selostuksen mukaan tulvakosteikon alueella kasvaa uhanalaista (vaarantunutta) keltamataraa tai sen risteymää, joka katsotaan varovaisuusperiaatteen mukaan tämän kaltaisissa epäselvissä tapauksissa keltamataraksi. Luvussa 17.3.5 määritellään kuitenkin nykytilan herkkyys kasvillisuuden ja luontotyyppien suhteen vähäiseksi perusteena se, että alue ei ole luonnontilainen ja hankealueen kasvillisuus on tavanomaista. Arviointiselostuksesta puuttuu kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksen raportti, joten lajistosta ja luontotyypeistä sekä niiden sijoutumisesta ei saa riittävää kuvaa.

Luvun 17.4.2 mukaan kummassakin toteuttamisvaihtoehdossa vaikutukset kasvillisuuteen ja luontotyyppihin arvioidaan vain pieniksi ja kielteisiksi huolimatta keskeisen viljelemättömän tulvakosteikon häviämisestä. Viljelyyn otettavalta alueelta häviäisi uhanalainen keltamataraa ja perinnebiotoopin kaltainen luontotyyppi.

Viitasammakoselvityksen perusteella tulvakosteikko on käytännössä kokonaan viitasammakon lisääntymisaluetta. Arviointiselostuksen luvun 17.3.3 *Eläimistö* viitasammakon osuuden mukaan vedet pumpataan pois pellolta keväällä/kesällä. Kasvillisuutta koskevan selostuksen mukaan keskeisin tulva-alue ei ole nykyisin peltoviljelyssä kevättulvien vuoksi, joten arviointiselostuksessa esitetyllä pumppaamisella ei liene pyritty ainakaan keskeisen tulvakosteikkoalueen muuttamiseen viljelyyn soveltuvaksi. Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa heikentävä tai ne hävittävä pumppaaminen olisi luonnonsuojelulain vastaista. Vaihtoehtojen VE1 ja VE2 toteuttaminen hävittäisi viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat alueelta. Hankkeen toteuttaminen edellyttäisi näin lupaa poiketa luonnonsuojelulain 78 §:n kiellosta. Luonnonsuojelulain 83 §:n 1 momentin mukaan ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa 70 ja 78 §:ssä säädetystä, mikäli poikkeaminen ei haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista, muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole tarjolla ja poikkeus on tarpeen jostain luonnonsuojelulain 83 §:n 3 momentin kohdissa esitetyistä syistä. Arviointiselostuksessa ei tuoda esiin, onko tehty jonkinlaista selvitystä, onko ko. luvan saamiselle edellytyksiä. Jää epäselväksi myös perusteet arvioida viitasammakkoon kohdistuvat vaikutukset kummassakin toteuttamisvaihtoehdossa vain keskisuuriksi.

YVA-asetuksen (277/2017) mukaan YVA-selostuksessa on esitettävä tapauksen mukaan ehdotus mahdollisista merkittäviin haitallisiin ympäristövaikutuksiin liittyvistä seurantajärjestelyistä. Lautakunta huomauttaa, että YVA-selostuksessa ei ole esitetty luontoympäristön osalta seurantaa.

Hankkeen luvitus

Selostuksessa todetaan sivulla 52, että hanke edellyttää rakentamislainsäädännön mukaista toimenpidelupaa (vuodesta 2025 lähtien rakentamislupaa) mutta taulukkoon 4 on merkitty päinvastaisesti, että tätä lupaa ei lähtökohtaisesti tarvita.

Ympäristöluvan tarvetta on arvioitu YVA-selostuksessa vain maa-ainesten jäteluonteen näkökulmasta. Ympäristölupaa voidaan edellyttää myös muista syistä. Selostuksessa olisi yhteysviranomaisen lausunnonkin perusteella tullut antaa hankevastaavan näkemys luvantarpeesta kaikkien tarpeellisten ympäristönsuojelulain kohtien suhteen. Lautakunta toteaa, että maanrakennustöiden sijoituksessa sulfaattimaiden riskialueelle ja hankealueen rajautuessa järven rantaan, voi näin mittava hanke lieventämistoimista huolimatta aiheuttaa vesistön pilaantumista.

